

בבא מציעא ל"ח

משנה

המפקיד פירות אצל חברו, אפילו הם אבודין על ידי עכברים או רקבון, לא יגע בהן. רבן שמעון בן גמליאל אומר, מוכרן בפני בית דין, מפני שהוא כמשיב אבידה.

גמרא

אמר רב כהנא, הטעם של המשנה שהנפקד לא ימכור את הפירות אפילו אם יאבדו וישאר מהם מעט, הוא מפני שאדם רוצה בקב שלו מתשעה קבין של חברו. וקב אחד שאדם עמל בו, חביב עליו יותר מתשעה קבים שיקנה בדמיהם. ורב נחמן בר יצחק אמר, מפני שחוששים שמא המפקיד עשאו תרומה ומעשר על פירות שבמקום אחר⁸⁹, והם פירות תרומה שאסורה לזרים.

ועכשיו שאינו מוכרם לפיכך בעה"ב ונעשה אותם תרומה על מקום אחר

ושואלת הגמרא על רב נחמן בר יצחק ממה ששנינו, המפקיד פירות אצל חברו הרי זה לא יגע בהן. לפיכך, בעל הבית עושה אותן תרומה ומעשר על מקום אחר. לפי רב כהנא מובן, שלפי שאדם רוצה בקב שלו, לכן יכול לסמוך שלא מכרו את הפירות. אבל לרב נחמן הרי זה הטעם שאין למכור את הפירות, וכיצד תולה המשנה את הדין הזה בזה? עונה הגמרא, שכוונת התנא לומר, עכשיו שאומרים שלא יגע בהם, כיון שחוששים שמא עשאו תרומה ומעשר על מקום אחר. הם בחזקת שלא נמכרו ובעל הבית יכול לעשותם תרומה ומעשר על מקום אחר. ואינו צריך לחשוש שהפירות נמכרו על ידי הנפקד.

מחלוקת בכדי חסרונם אבל ביותר אמר רבה בר בר חנה בשם רבי יוחנן, המחלוקת במשנה האם למכור, היא כשיעור ששאר תבואות

נחסרות⁹⁰. אבל אם הפירות אבודים יתר מכדי חסרונם, התנא קמא מודה שהנפקד מוכרם בבית דין. שואלת הגמרא, רבי יוחנן בודאי חולק על רב נחמן בר יצחק שאמר שלתנא קמא לא ימכור את הפירות שמא בעל הבית עשאו תרומה ומעשר. אבל האם יחלוק על רב כהנא, או שאינו חולק עליו ואם הפירות חסרו בכדי חסרונם ימכרם לדברי הכל? עונה הגמרא, שגם רב כהנא מודה שאם הפירות

89 ר"ת הקשה האם נחשדו לתרום לא מן המוקף?! ואור"ת שבפקדון תולים בחשש מועט שלא יגע, וחוששים שתרים בע"ש שלא מן המוקף שהוא מותר. תוס'.

90 רש"י מפרש בכדי חסרונם כמו שאר התבואות נחסרות. ריב"ם הקשה הרי בפחות מכדי חסרונם גם לרשב"ג אינו מוכרם, ועוד קשה מהו טעמו של רשב"ג. וי"ל שהת"ק ורשב"ג נחלקו כשהתחסר בזמן של חדש או חדשיים יותר ממה שרגיל להתחסר באותו הזמן, והמחלוקת היא עד שהחסרון באותו הזמן יהיה תשעה חצאי קבים לכור. שהוא מה שנחסרים בשנה שלמה. תוס'.

נחסרו בכדי חסרונם, שימכור. ומה שאמר אדם רוצה בקב שלו מתשעה קבים של חברו, נאמרו בדרך גוזמא.

המפקיד פירות ה"ז לא יגע בהן לפיכך בע"ה שואלת הגמרא ממה ששנינו, המפקיד פירות עושה אותן תרו"מ על מקום אחר

אצל חברו הרי זה לא יגע בהן. לפיכך בעל הבית עושה אותן תרומה ומעשר על מקום אחר. וקשה נחשוש שמא הפירות חסרו בכדי חסרונם והנפקד מכרם, ונמצא שאם יעשה אותם תרומה ומעשר על פירות אחרים יאכל טבלים? עונה הגמרא, שלא שכיח שהפירות יחסרו בכדי חסרונם ואין לחוש לכך. שואלת הגמרא, ואם קרה מקרה והפירות יחסרו בכדי חסרונם מדוע מותר למכרם, הרי יש חשש שמא בעל הבית עשאה תרומה ומעשר על מקום אחר והם תרומה? עונה הגמרא, שמוכרים אותם לכהנים בדמי תרומה בזול, וגם אם הם תרומה לא יעברו איסור באכילתם.

רבב"ח סבר יותר מכ"ח לא שכיח ואם שואלת הגמרא, אם כן מדוע שלרב נחמן בר יצחק חסרו הוא לזמן מרובה

לא ימכרום לכהנים בדמי תרומה? עונה הגמרא, שהם נחלקו בדבר זה. רבה בר בר חנה סובר שיותר מכדי חסרונם אינו מצוי, ואם הם חסרים ביותר מכדי חסרונם הדבר קורה לאחר זמן רב. ואם בעל הבית עשאה תרומה ומעשר על מקום אחר, הוא עשה זאת לפני שחסרו ולפני שהנפקד מכרם, שהרי אדם אינו משהה את הטבלים זמן רב כל כך. ולכן כשהפירות חסרו יותר מכדי חסרונם, יכול למכרם לכהנים. ורב נחמן בר יצחק סובר שיותר מכדי חסרונם הוא דבר מצוי⁹¹, ויש מקרים שהפירות חסרים ביותר מכדי חסרונם לאלתר. ואם נאמר שימכרם, לפעמים ימכרם לפני שבעל הבית יעשה אותם תרומה ומעשר על מקום אחר, ובעל הבית לא ידע שמכרם, ונמצא אוכל טבלים.

פירות והרכיבו יין והחמיץ שמן והדביש לר"מ לא יגע בהם לחכ' מוכרם בב"ד

ומקשה הגמרא ממה ששנינו, המפקיד פירות אצל חברו והרכיבו, יין והחמיץ, שמן והבאיש, דבש והדביש, רבי מאיר אומר, הרי זה לא יגע בהן. וחכמים אומרים, עושה להם תקנה⁹² ומוכרן בבית דין. ומוכרן לאחרים ואינו מוכרן לעצמו. שלא יחשדו שלקחן בזול⁹³. כיוצא בו, גבאי צדקה בזמן שאין להם עניים לחלק, פורטים את המעות לאחרים כדי לשמור על שווים⁹⁴, ואין פורטין לעצמן. גבאי תמחוי הגובים מאכל מבעלי בתים לחלק לעניים בכל יום, בזמן שאין להם עניים לחלק, מוכרים לאחרים ואין מוכרים לעצמם. ושנינו שיש מי שאומר שלא יגע בפירות

91 ר"ת כתב שמשמע שהמשנה מדברת אפ' בפשתן או בפירות מתוקנים, ושם הטעם שלא יגע חייב להיות כרב כהנא. ומה הועיל הטעם של שמא עשאן תרו"מ על מקו"א אם לא להשמיענו שחוששים אפ' ביותר מכדי חסרונם. והכרח שהוא סובר שיותר מכדי חסרונם שכיח. תוס'.

92 בגמ' מפרש מאי תקנה יש עוד הלא כל הקילקול העתיד לבא כבר בא. רש"י.
93 רש"י.

94 פרוטות נחושת בסלעי כסף.

שהרקיבו, אפילו יותר מכדי חסרונן? עונה הגמרא, שרבי מאיר וחכמים נחלקו בפירות שהרקיבו בכדי חסרונן ולא ביותר. שואלת הגמרא, הרי לרבי מאיר אין מוכרים אפילו יין והחמיץ שמן והבאיש דבש והדביש שהוא יותר מכדי חסרונן? עונה הגמרא, שבדברים אלו כיון שכשהם מתקלקלים אין מתקלקלים יותר, אין מוכרים אותם. אבל שאר פירות עלולים להתקלקל יותר, ולדברי הכל הנפקד מוכרם.

ומה שלחכמים בשמן והבאיש דבש והדביש מוכרם, כיון שראוים לדבר אחר. שמן שהבאיש ראוי לסוך עורות, דבש שהדביש ראוי לגמל שגבו נפצע מחמת המשא. ויין והחמיץ מוכרו לקנקניו. שואלת הגמרא, וכיון שלא יתקלקלו יותר, לשם מה התקנה שעושה להם? אמר רב אשי, שבא להציל את הכלי שהם מאוחסנים בתוכו שיתקלקל אם ישהה בתוכו. רבי מאיר סובר שחוששים להפסד מרובה ביתר מכדי חסרונן. אבל לא להפסד מועט, בכדי חסרון של ריקבון פירות, וקילקול הקנקן. וחכמים סוברים שחוששים גם להפסד מועט.

ר' אבא בר"א בשם ר"י הלכה כרשב"ג ורבא א' בשם ר"נ הלכה כחכ' במית דין, מפני שהוא כמשיב אבידה לבעלים. אמר רבי אבא ברבי יעקב בשם יוחנן, הלכה כרשב"ג. ורבא אמר בשם רב נחמן, הלכה כחכמים. ושואלת הגמרא הרי רבה בר בר חנה אמר בשם רבי יוחנן, כל מקום ששנה רבן שמעון בן גמליאל במשנתנו הלכה כמותו חוץ מערב, וצידן צידן, וראיה אחרונה? עונה הגמרא, שאמוראים נחלקו בדברי רבי יוחנן. רבה בר בר חנה אמר שרבי יוחנן אמר כלל זה. ורבי אבא ברבי יעקב אמר, שרבי יוחנן אמר לא בתור כלל, אלא יש מהמחלוקות שרשב"ג חולק הלכה כמותו.

רשב"ג א' מוכרן מפני שהקרן כלה חכ' מדייקת הגמרא, משיטתו של רבן שמעון בן א' שלא ימכור כר"כ או כרנב"י גמליאל, נלמד שמורידים קרוב הראוי לירש לנכסי שבוי, לעובדם ולשומרם עד שיבאו הבעלים⁹⁵. ומחכמים נשמע, שאין מורידים קרוב לנכסי שבוי. אולם דוחה הגמרא, שרבן שמעון בן גמליאל אמר כאן שמוכרם, כיון שאם יניחם כולם יתקלקלו לגמרי. אבל בקרקעות וקרמים אין מורידים⁹⁶, אפילו שהם מתקלקלים קצת, אין הקרן כולה כלה. וחכמים אומרים שלא ימכרם, או מפני הטעם של רב כהנא, אדם רוצה בקב שלו. או מפני טעמו של רב נחמן בר יצחק, שמא עשאן תרומה ומעשר. אבל הם מודים שמורידים קרוב לנכסי שבוי.

95 ולקמן נחלקו אמוראים בדבר. רש"י.

96 התוס' הקשו הרי לקמן הביאו שרשב"ג סובר שמורידין. וי"ל שמכאן א"א ללמוד זאת. והגמרא מביאה ראיה שהוא טעם אחד משמואל, ולא מוכיחה שהוא טעם אחד מדברי רשב"ג עצמו מפני שלא שמעה את הברייתא ההיא. תוס'.

המשנה ומורידין קרוב הם שני טעמים ושואלת הגמרא האם המשנה ודין נכסי שבוי תלוים בשני טעמים שונים? ויש מי שסובר שמוכרים פירות האבודים, ואינו סובר שמורידיים קרוב לנכסי שבוי. והרי רב יהודה אמר בשם שמואל הלכה כרבן שמעון בן גמליאל. ושמואל אמר מורידין קרוב לנכסי שבוי. מפני שלשניהם טעם אחד? עונה הגמרא, לא, שמואל פסק כרשב"ג ופסק גם שמורידיים קרוב לנכסי שבוי, משני טעמים. וכן מסתבר ממה שאמר רבא בשם רב נחמן הלכה כדברי חכמים. ואמר רב נחמן מורידין קרוב לנכסי שבוי. ומכאן שהם שני טעמים.

בב' א' אין מורידין קרוב לנכסי שבוי ומביאה הגמרא, שאמוראים נחלקו האם מורידיים קרוב לנכסי קרובו שנשבה. רב אמר אין מורידיים⁹⁷, ושמואל אמר מורידיים. ומבארת הגמרא, שאם שמעו שמת, הכל מודים שמורידיים קרוב לנכסיו⁹⁸. שאם הבעלים יבאו קודם שיאכל הפירות, יטול כשאר האריסים, ויחזיר את השאר. ואם יבואו עדים שמת, יורש הכל. ונחלקו כשלא שמעו בו שמת. רב אמר אין מורידין, שמא יפסיד את הנכסים, שלא יטפל בהם כראוי. ושמואל אמר מורידין, כיון ששנינו לקמן, וכולן שמין להם כאריס. אם הבעלים יבואו שמים לזה חלקו בכל שנה שעבד בה כמנהג אריסי העיר. אם מחצה אם שליש אם רביע והוא לא יפסיד אותם, ויטפל בקרקע כראוי.

“נשותיכם אלמנות” אין מניחים אותן להנשא “ובניכם יתומים” אין מניחים להם לרדת לנכסים ומקשה הגמרא על שמואל ממה ששנינו בברייתא, רבי אליעזר אומר ממה שנאמר: “וְחָרָה אַפִּי וְהָרַגְתִּי אֶתְכֶם בְּחָרָב” יודעים שנשותיהם אלמנות ובניהם יתומים. ולמה המשך הכתוב ואמר: “וְהָיוּ נְשִׁיכֶם אֶלְמָנוֹת וּבְנֵיכֶם יְתוּמִים”? אלא מלמד שנשותיהם מבקשות לינשא ואין מניחים אותן. שילכו בשבי ולא ידעו בניהם אם חיים אם מתים, ויהיו נשיהם אלמנות לעולם שאין מניחים להן לינשא. ובניהם יהיו כיתומים שלא ירשו נכסיהם. ויש בכתוב שתי קללות אחת של חרב, ואחת של שבי. הרי שאי מורידיים קרובי השבוי לנכסיו? אמר רבא כוונת רבי אליעזר לומר שאין מניחים אותם לירד ולמכור⁹⁹.

מפומבדיא דמעילי פיל בקוף המחט כמו שאין מניחים להנשא כלל אין מניחים לירד כלל מביאה הגמרא, שהיה מעשה בנהרדעא, בשבוי שירד יורשו לנכסיו. ורב ששת פשט מברייתא זו שאין מורידיים. ואמר לו רב עמרם, שמא שנינו שאין מניחים אותם לירד ולמכור, אבל מניחים שיירד כדי לעשות ולאכול וליטול כאריס. אמר לו

97 קרוב הראוי ליורשו ואין קרוב ממנו לנכסיו. רש"י.

98 אין לפרש ששמעו בשני עדים שא"כ הוא דבר פשוט, אלא ששמעו בקול וע"א. תוס'

99 ולא הקשו מהמשנה בפ' האשה שהלכה, מציינו שאין אחים נכנסים לנחלה ע"פ. ויתרצו לירד ולמכור תנן. מפני שעדיף להקשות מכאן משום שהוא בדומה לנשתים שאין מניחים כלל. תוס'.

רב ששת, שמא אתה מפומבדיתא, שהם 'מכניסים פיל בקוף המחט', ומתרגמים תירוצים דחוקים¹⁰⁰. הרי בפסוק כתוב "וְהָיוּ נְשִׁיכֶם אֲלֻמָּנוֹת וּבְנֵיכֶם יְתָמִים", כמו שאין מניחים לנשותיהם של השבויים להנשא כלל, כך אין מניחים לבניהם לרדת לנכסיהם כלל.

היורד לנכס' שבוי אין מוציאין מידו וקדם ותלש ה"ז זריז ואומרת הגמרא, שתנאים נחלקו במורידין קרוב לנכסי שבוי. ששינו בברייתא, שלשה חילוקי

דינים יש בקרקע שבעליה הלכו למדינת הים. 1. נכסי שבוי, כששמעו שמת, 2. נכסי נטושים, שלא שמעו אם מת, 3. נכסי רטושים, שאין ידוע לאן הלכו. ומבארת הברייתא, היורד לנכסי שבוי, אין מוציאין אותו מידו¹⁰¹. ולא זו בלבד, אלא אפילו שמע שממשמשין ובאין וקדם ותלש ותלש ואכל, הרי זה זריז ונשכר¹⁰². ואלו הן נכסי שבויין, שאמרו שאין מוציאין אותם מידו, הרי שאביו או אחיו או אחד מן המורישין הלכו למדינת הים, ושמעו שמת. אבל היורד לנכסי נטושים¹⁰³, מוציאין אותו מידו. ואלו הן נכסי נטושים, הרי שאביו או אחיו או אחד מן המורישין הלכו למדינת הים, ולא שמעו שמת. ואמר רבן שמעון בן גמליאל, שמעתי שהנטושים כשבויין, ואין מוציאין מידו. אבל היורד לנכסי רטושים¹⁰⁴, מוציאין אותו מידו. ואלו הן נכסי רטושים, הרי שהיה אביו או אחיו או אחד מן המורישין כאן ואינו יודע להיכן הלכו.

שואלת הגמרא, מדוע קוראים לאלו נטושים ומדוע קוראים לאלו רטושים? מבארת הגמרא, נטושים שעזבו בעל כרחם. כמו שנאמר: "וְהִשְׁבִּיעַת תְּשֻׁמְטָנָה וְנִטְשָׁתָה", והשמטת הקרקע בשביעית היא מצות המלך. רטושים מדעתם, שנאמר: "אִם עַל בְּנֵי רֶטְשָׁה", שהאם והבנים עזבו מפחד האויב.

100 כמו שמכניסים פיל גדול בחור קטן של המחט.

101 הוא הדין שמורידים לכתחילה, כמו שמורידים לכתחילה בנטושים לרשב"ג שא' הנטושים כשבויים ונקט אין מוציאין אגב מה ששנה בנטושים מוציאין. וא"ת שרב יאמר הלכה כת"ק, ושמואל הלכה כרשב"ג. וי"ל שלא שמעו את הברייתא או ששנו אותה בהיפוך. תוס'.

102 מהיר לזכות בשלו בטרם יפסיד ונשכר בזריזותו. רש"י.

103 שנטשו בעליהם בעל כרחן כגון שנשבו והיא מח' התנאים שרבן שמעון סבר מורידין, וחכ' סברו אין מורידין. רש"י.

104 שהנכסים רטושים, ולקמן מפרש רטושין משמע שעזבו בעלים מדעתם והלכו להם. שכיון שהיה לו לצוות הורידו יורשי לנכסי ולא צוה אינו רוצה. רש"י.

